

Vol. 6 No. 10

Hunyo 1-15, 2016 P6.00

P2.9M Shabu sa Malabuhan

“Sa alas 5:50 sa kabuntagon sa niaging Mayo 30,2016, nadakpan si Raffy Egera Cantiga didto sa iyang pinuyanan sa Malabuhan lakip ang shabu nga magbalor og P2.9M. Si Cantiga ang gituohan nga tigbaligya sa shabu ngadto sa mga adik sa ato ug silingan nga kalungsuran.”

Sumala ni Cantiga, nagdawat siyag suweldo nga P10,000 kada bulan sa pagbaligya sa shabu apan mibalibad siya pagsulti kon

Ang mga nasakmit nga droga ug mga gamit atol sa pagsikop kang Raffy Egera Catiga sa Brgy. Malabuan.

kinsa ang nagpabaligya niini matud niya, naggamit sa kalima sa usa ka tungod kay nagmaskara shabu shabu adlaw. man ang tawo. Siya mismo, adlaw.

“Nasaksihan ni Godofredo Badon, Brgy. Kapitan sa Malabuhan, ug sa Kitang Lungsuranon ang palakat nga gihimo sa Special Operations Group sa PNP sa Neg. Or. nga gipangulohan ni PCI Poblete, kaabag ang Siaton PNP ilalom ni PCI Alvin Futalan.”

Si SPO4 Allen June R. Germodo miingon nga himoon ang makuti nga pagsusi sa korte samtang wala

pay paghukom. Si Cantiga gidala sa presinto sa Siaton-PNP ug gi-*blotter* ug dayon gihandos sa Agan-an, Sibulan, Negros Oriental.

Ang pagdakop gihimo pinaagi sa *search warrant* nga giluwatan ni Judge Gerardo Paguio sa RTC/MTCC/MCTC Branch tungod sa paglapas sa R.A. 9165. Ang pagdakop gihimo sa Provincial Special Operation Group nga gipangulohan ni PCI Poblete ug giabagan sa Siaton-PNP nga gipangulohan ni PCI Alvin Futalan didto sa pinuy-anan ni Catigan sa Malabuhan.

Ang mga nasakmit nga droga ug mga gamit atol sa pagsikop kang Raffy Egera Catiga sa Brgy. Malabuan.

Gisugdan na og trabaho ang bag-ong Siaton Police Station nga anaa nahimutang tupad sa Siaton Trial Court likod sa munisipyo. Ang bag-ong estasyon sa kapulisan nga gitukod nagkantidad og 4.8 milyones pesos. Gihimo ang ground breaking o pagsugbo sa lugar o luna alang sa pasilidad niadtong Marso 22 karong tuiga.

EDITORIAL

Klase Na Usab

Nisugod na usab ang klase alang sa tuig 2016-2017 sa pagtuon. Ang tanan nga mga tunghaan pangpubliko man o pagpribado, niabli sa ilang mga lawak saringan sugod sa Hunyo 13, adlaw nga Lunes.

Subay niini, ang tanan nga mga ahensya sa kagamhanan nga lambigit labot sa preparasyon mipatuman sa ilang tagsa-tagsa ka mga gimbuhaton aron hapsay ug lunsay ang unang adlaw sa klase.

Nag-una mao ang pagpatuman sa Brigada Eskwela diin ang mga ginikanan inubanan sa mga magtutudlo og nga tinun-an ang nagtambayayong sa pagpanglimpyo, pagpintal sa mga lawak saringan ug mga lingkuranan, ingon man sa pag-ayo sa mga bintana ug mga pultahan agig pagpangandam.

Sa parte sa kapulisan, mitabang usab sila sa pagseguro nga luwas ang mga kabataan nga motungha pinaagi sa pagatiman sa trapiko o pag-agi sa mga sakyanan aron malikayan ang mga disgrasya.

Kanunay usab nga mabulukon ang unang adlaw sa pagtungha. Karong tuiga gisugdan sa Hunyo 13, usa ka adlaw human milabay ang pagsaulog sa *Independence Day* o Adlaw sa Kaugalingnan diin atong gitagamtam ang pagkagawasnon sa mga sabod sa kalambuan nga maoy kanunay nga mopakgang sa mga kalambuan nga angayan sa tagamtamon sa usa ka lugar o nasud.

Mabulukon ug gipaabot usab ang mga bag-ong kalambuan sa natad sa edukasyon tungod sa bag-ong administrasyon diin nalantawan nga dunay mga kausaban nga ila usab nga ipatuman.

Apan luyo niining tanan, ang tinuurray nga gimbuhaton mao ang pagseguro nga dunay insakto o tukma nga mga galamiton ug pasilidad alang sa mga kabataan nga motungha ug dunay mga magtutudlo nga haum nga moamuma usab sa mga kabataan.

Ang mga magtutudlo maoy magsilbing ikaduha nga mga ginikanan sa mga kabataan nga motungha. Sila ang magmatuto sa mga kabataan gikan sa tibuok adlaw nga naa ang bata sa tunghaan gikan sa Lunes hangtud sa Biyernes.

Kini usab unta ang tan-awon sa kagamhanan kun nahatagan ba sa igong suhol ug mga benepisyo aron duna usay dignidad ang ilang pagkamagtutudlo.

Bukhad

Susan Monte de Ramos-Soldwisch

Panulundon ba ang Diabetes?

Tinuod nga nagmagikan sa kaliwat kining diabetes Type 2. Apan dili seguro nga taptan usab ang tanan nga kaliwat. Nahibaloan na karon nga dili lamang ang *genetics* o pinanunod nga *genes* (ang mga kinaiya gikan sa inahan ug amahan) ang maghari kay depende man usab sa “*epigenetics*” kon molutaw ba ang kinaiya.

Ang *epigenetics* mao ang tanan nga kondisyon o hitabo sa kinabuhi nga may epekto sa napanunod nga *genes*. Molutaw lamang ang diabetes kon: 1) Ang tawo wala kaayo gagimok. Naglingkod o nagtindog tibuok adlaw sa trabaho; naglantaw og tv o internet sa balay; wala’y paugnat; 2) Talagsa ra o dili gayud mokaon og utan. Hinashasan nga humay ang gikaon adlaw-adlaw, inubanan og karne o pritong isda. Hilig sa sopas, galyetas, *cake* ug uban pang tam-ison; 3) Anad inom og ilimnon nga makahubog; anad inom og mga binotelyang tam-is sama sa Coca-cola, Nestea, *juice*; ug 4) Naghingapin ang timbang. Dili magsama ang katambok diin mosugod ang diabetes. Bisan dili tambok tan-awon ang tawo, posible nga natumok na og tambok ang atay ug *pancreas*. Kini ang sinugdanan sa pagkadaot sa sistema diin maghingapin na ang kalamay nga ginadala sa dugo ngadto sa tanang parte sa lawas.

Nadasig ako sa paghimo og dugang kausaban sa akong naandan sa dihang nahibaloan nako nga masumpo diay ang diabetes Type 2. Busa, pinaagi sa paugnat kada adlaw nga abot sa usa ka oras, kaon og lain-laing matang ug potahe sa utan, inom daghang tubig, ug katulog nga walay daghang mata-mata, nakapahiyos ko og 8 ka libras sa sulod sa tulo ka semana. Dili ta gutomon kon magpaugnat kita sa buntag sayo! Dili ta kapuyon kay ang lawas nagagamit man sa enerhiya nga gikan sa paghilis sa atong tambok.

Ang Type 1 Diabetes hangtod karon matabang lamang pinaagi sa insulin. Hinuon, daghan ang mga estudyong nga ginahimo, busa sa dili madugay, may paglaom nga madiskubrihan ang tambal.

Unsa’y personal nga hinungdan nga imong atimanon ang imong diabetes o nga dili ka magsakit sa diabetes?

Kitang Lungsuranon

Gimantala sa **KL Publishing**, Siaton, Neg. Or., Philippines,
Contact +63 997-582-9338 www.KitangSiatanon.com
 TIN: 420-321-172-000; Permit number: 13-0450

Publisher

Susan Monte de Ramos- Soldwisch

Editor-in-Chief

Melita “Bing” Aguilar

Copy Editor

Mirzah V. Rodriguez

Tigbalita / Manunulat

Grace Arcellana
 Eugene Jamandron

Zephania Repollo
 Judith Kirit

Ang KITANG LUNGSURANON

i-deliver

Pag-subscribe na!

Text lang sa 09973099816

DENR-EMB kontra KALIKOPAN?

Ang komunidad alang sa kalikopan sa Negros Oriental nasuko kaayo sa pagkaaron-ingnon sa DENR-EMB nga gikan sa nasudnong buhatan nga misusi sa dapit nga gituohan nga gihimo ang pagpalapad sa proyekto sa *geothermal* sa bukid sa Talinis sa Energy Development Corporation-Southern Negros Geothermal Project (EDC-SNGP).

Gituyo og ayad sa mga representante gikan sa DENR-EMB ang mga naghulat nga grupo ug mideretso hinuon sa gisugyot nga dapit alang sa pagpalapad sa proyekto sa EDC.

Si Zephane Repollo, pangulo sa 350 Pilipinas miingon, “Ilang gilapas ang among kasabotan nga

kalikopan,” mipakig-ambit si Gary Rosales sa Kinaiyahan Inc. nga nasagmuyo.

Ang pagsusi sa dapit sa DENR-EMB importante kaayo alang sa mga grupo alang sa kalikopan tungod kay naay nakitang timailhan sa padayong kalihokan sa pagpalapad. Ang DENR sa sinugdan miingon panahon sa pulong-pulong sa Abril nga kon may pagpalapad sa proyekto nga wala pay permiso, ang hangyo sa EDC alang sa ECC (Environmental Compliance Certificate) isalikway dayon.

“Ang pagguba sa atong atubangan dili maayo bisan kon may ECC o bisan unsang permit. Kinahanglan hunongon ang kalihokan sa EDC nga

magmiting usa aron amo silang mahatagan sa kasayuran ug sa direksyon kabahin sa mga gituohang mga panghitabo.”

Ang mga naghulat representante sa lainlaing grupo: 350 Pilipinas, 350 Negros. Save Mount Talinis Movement, Fardec Inc. nga mao usab ang mga nagreklamo panahon sa pulong-pulong uban sa DENR National Office sa miaging Abril. Diha usay mga kapunongan sa simbahan nga naminaw lakip si Padre Hendrix Alar isip representante ni Bishop Julito Cortes.

“Naghulat kamig tulo ka oras nga walay pulos. Ilang giinsulto ang among tininuod nga pagtagad alang sa atong Mount Talinis, ug labaw pa, ila na usab nga gimantsahan ang dungog sa DENR isip ahensya nga unta maoy manalipod sa

nagtumba sa atong mga kahoy. Dili kami motuo nga kinahanglan isakripisyo ang atong kalasangan alang sa *geothermal* nga enerhiya tungod kay nahibalo kita nga dili lang kini ang tinubdan sa enerhiya nga *renewable* o mailisan sa probinsya,” si Zeph Repollo miingon.

“Ang atong lasang dili lang natural nga *carbon sink* o hugasan sa carbon ug *watershed* o pondohan sa tubig, apan naglig-on usab kanato batok sa nagkagrabe nga krisis sa pagkausab sa panahon. Walay makapuli niining mga lasang, bisan ang pagputol niini alang sa pagpalapad sa *geothermal* sa EDC,” midugang si Repollo.

“Nangamuyo ko sa atong mga pangulo sa kagamhanan, labi na ni Mayor Edgar Teves sa Valencia, nga dili magpakabuta

1M lapis sa kabataang kabus

Ang buhatan sa Department of Interior and Local Government (DILG) inabagan sa Council for Welfare of Children (CWC) milusad sa “One Million Lapis” o programa nga “usa ka milyon ka lapis” isip pagpangandam sa umalabot nga kasaulogan sa Children’s Month karong bulan sa Nobyembre 2016.

Ang lapis giingon nga usa ka simbolo sa panginahanglanon sa bata nga makapadayag sa iyang gibati ug hunahuna.

Pinangulohan sa CWC ug inabagan sa Department of Education (DepEd) makigkumboya sila sa mga SM Supermalls ug National Bookstore alang sa maong kampanya.

Gituohan nga pinaagi niini makakolekta og usa ka milyon ka lapis alang sa mga bata nga nagtungha sa elementarya tibook nasud nga naglisod pagtungha ug adunay kakulangon sa mga gamit pang-eskwela.

Kini gilaoman usab nga

makasulod sa Guinness World Book of Records karong tuig alang sa pinakataas nga linya sa lapis.

Base sa usa ka *documentary report* sa tuig 2012 nasayran nga sa mga lagyo nga barangay tulo ka bata ang mag-ulosay ug gamit sa usa ka lapis aron lamang makat-on og sulat.

Si DILG Secretary Mel Senen Sarmiento namahayag nga ang ilang departamento isip nangulo sa kampanya sa “Child-Sensitive and Child Friendly Society” base sa mandato nga Child-Friendly Local Governance Audit (CFLGA) mipatugbaw sa katungod sa kabataan nga mahatagan og tukmang edukasyon ilabi na kadtong naglisod pagpadayon og tunga tungod sa kapobrehon.

Gilaoman nga mabahinan ang Siaton og lapis gikan sa hinugpong sa dagkong siyudad ug pinaagi sa paghatod sa Kasundalohan.

sa umalabot nga kadaot. Kini ang puluy-anan sa mga nameligro kaayo nga mga tanom ug hayop, tinubdan sa tubig sa 16 ka lungsod ug syudad, ug gatosan ka pinalamay – imong mga ginsakopan – mawad-an og pinuy-anan. Gimandoan ka sa balaod pagpanalipod sa atong katawhan ug sa kalikopan tungod kay ang atong kinabuhi ug kaugmaon sa atong mga

kabataan nagsalig niini,” mitapos si Repollo.

Atong padayonon pagpadungog sa atong hiniusang tingog pagpanalipod sa nagpabiling natural nga lasang sa Negros Oriental. Ang kadaot nga ato nang nakita gamay lang bahin sa mahitabo kon magpadayon ang mga kalihokan sa EDC. (Zeph Repollo)

Brigada Eskwela 2016

Gisugdan pagpatuman ang Brigada Eskwela niadtong Lunes, Mayo 30, ug milungtad hangtod sa Hunyo 3 sa Felipe Tayko Memorial School (FMTS) diin gihimo ang sa usa ka parada libot sa kadalanan sa Siaton.

Ang usa ka semana nga kalihukan gipasiugda sa Departamento sa Edukasyon alang sa pagpanglimpyo ug pag-ayo sa mga tunghaan sa dili pa mosugod ang klase.

Maabtikon ang mga magtutudlo sa FMTS kauban ang ilang tinun-an sa pag-abri sa Brigada Eskwela.

Ang palista himoon sa Hunyo 6-10 ug ang pormal nga klase magsugod sa Hunyo 13 karong tuiga.

Mga magtutudlo ug mga tinun-an sa Felipe Tayko Memorial School atol sa parade agig pagsubo sa Brigada Eskwela niadtong Mayo 30, 2016.

BMBEs libre morehistro

Libre na ang pagpa-rehistro og negosyo sa mga Barangay Micro-Business Enterprises (BMBEs) sa Department of Trade and Industry (DTI) pinaagi sa ilang mga Negosyo Centers.

Tungod niini, giawhag ni DTI Regional Operations Group Supervising Undersecretary Zenaida Maglaya ang mga *micro enterprise* o gagmayng negosyo sa pagpa-rehistro sa ilang mga negosyo ubos sa balaod sa BMBE.

Matud pa ni Maglaya ang rehistradong BMBEs makapahimulos sa padasig sa gobyerno. Kini naglakip sa *exemption* o walay pagbayad og *income tax* alang sa kinitaan gikan sa patigayon, *exemption* o walay bayad gikan sa coverage

or ilalum sa *minimum wage law*, espesyal nga pagpautang sa mga tigpautang nga mga buhatan sa kagamhanan nga moserbisyo sa panginahanglan sa BMBEs. Apil na usab ang pakig-ambit sa teknolohiya ug pamaagi sa pagpatuman sa mga negosyo.

Ubos sa Akta Republika 9178 o ang BMBE Act of 2002, ang BMBE mao ang bisan unsang *business entity* o patigayon nga nalambigit sa produksyon, pag-proseso o pagbuhat og produkto o epektos, apil na ang pagbaligya ug serbisyo kansang kinatibuk-ang kabtangan, dili apil ang yuta, dili mokabat sa P3 milyon. Ang maong kabtangan maglakip sa nakuha gikan sa utang, apan dili apil ang yuta diin nahimutang ang planta ug ekipos. (PIA)

Pulis Balita

Tindahan gikawatan

Gikawatan ang tindahan ni Avelina Yong sa usa ka tawo nga nagpaila nga siya tag-iya sa tindahan ug gidala ang mga produkto sa tindahan ug salapi niadtong Hunyo 5 karong tuiga. Misumbong sa estasyon sa kapulisan si Roberto Yong sa maong hitabo. Basi sa rekord sa kapulisan gidala ang 42 ka kahon nga Mountain Dew ug 20 ka kahon nga Cobra Energy Drink nga mokabat og P18,624.

Gipusil iyang igsoon

Gipusil ni Rolando Elehay, 30 anyos, ang iyang manghod nga si Cristito Elehay, 26 anyos, sa nawong ug laing parte sa lawas niadtong Hunyo 05, 2016 alas 7:00 sa gabii.

Si Rolando ug Cristito puros mag-uuma. Si Rolando adunay *live-in-partner* o puyo-puyo nga si Roxane Lagradilla. Naglalis ang managsuon tungod kay nagselos si Rolando ni Cristito nga iyang gituhong may sekreto nga relasyon kang Roxane. Gisukna na ni Rolando ang iyang manghod kay nasakpan kuno niya kini sa tungang gabii sa miaging semana nga naghubo kauban ni Roxane ug miikyas dayon. Apan miingon si Roxane nga wala siya'y ebidensya nga magpamatuod sa gituohan ni Rolando.

Ang pagpusil nahitabo sa alas 5:00 sa hapon sa dihang miabot sa ilang pamilya si Rolando, nga gituhong hubog, ug naabtan niya nga nag-estorya sa bangko ang iyang manghod ug si Roxane. Iyang gisukna si Cristito apan nasuko kini ug nag-away ang duha ug mihagit og sumbagay. Mihulbot sa iyang pistola si Rolando ug gipusil niya ang iyang igsoon. Gidala si Cristito karga sa habal-habal aron matambalan sa Siaton Hospital ug dayon gihatod didto sa Dumaguete. Misrender si Rolando sa estasyon sa polis sa Siaton kauban ang iyang amahan nga si Alipio.

Gisaulog sa iyang mga higala ug miyembro sa paruko ang ika-25 nga Sacerdotal Anibersaryo ni Rev. Fr. Casiano O. Salac, Jr. sa San Nicolas de Bari Parish sa Siaton. Ang nagpahalipay mao sila si Semper Lumine E. Gaturian, Dally Manarang, Susan Lim, Mina Gadingan, Exequilla Quinol, Fr. Jun Salac, Jimuel Sun, Patty Tacalan, Agnes Almagro ug Filemon Ege.